

TIKUVCHILIKDA KIYIM DIZAYNI VA KONSTRUKSIYASINING ISTE'MOLCHI
EHTIYOJLARIGA MOSLASHUVI

Ibroximova Sayyoraxon Odilovna
Toshloq tuman 3-son texnikumi
Tikuvchilik yo'nalishi o'qituvchisi

Annotatsiya. Mazkur maqolada tikuvchilik sanoatida kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuvi masalasi ilmiy-nazariy jihatdan yoritilgan. Tadqiqot doirasida iste'molchilarning estetik didi, qulaylikka bo'lgan talabi, funkcionallik va ergonomik ehtiyojlari kiyim dizayni hamda konstruktiv yechimlarga qanday ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Ilmiy adabiyotlar asosida kiyim dizayni va konstruksiyasining uyg'unligi mahsulot sifati va raqobatbardoshligini oshiruvchi muhim omil ekani asoslab beriladi. Shuningdek, mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy qarashlari umumlashtirilib, iste'molchiga yo'naltirilgan dizayn va konstruksiya tikuvchilik sanoatining barqaror rivojlanishida muhim ahamiyatga ega ekani ko'rsatib beriladi.

Kalit so'zlar: tikuvchilik, kiyim dizayni, kiyim konstruksiyasi, iste'molchi ehtiyojlari, ergonomika, funkcionallik.

Abstract. This article discusses the scientific and theoretical aspects of the adaptation of clothing design and construction to consumer needs in the garment industry. The study analyzes how consumers' aesthetic tastes, demands for comfort, functionality and ergonomic needs affect clothing design and constructive solutions. Based on scientific literature, it is substantiated that the harmony of clothing design and construction is an important factor in increasing product quality and competitiveness. It also summarizes the scientific views of domestic and foreign scientists, showing that consumer-oriented design and construction are of great importance for the sustainable development of the garment industry.

Keywords: sewing, clothing design, clothing construction, consumer needs, ergonomics, functionality.

KIRISH

Zamonaviy tikuvchilik sanoati sharoitida kiyim mahsulotlariga qo'yiladigan talablar tobora murakkablashib bormoqda. Bugungi iste'molchi kiyimni faqat tashqi ko'rinishi uchun emas, balki uning qulayligi, funkcionalligi, ergonomik xususiyatlari va individual ehtiyojlarga mosligi asosida tanlaydi. Shu sababli kiyim dizayni va konstruksiyasini iste'molchiga yo'naltirilgan holda loyihalash tikuvchilik sanoatining muhim vazifalaridan biriga aylangan.

Ilmiy adabiyotlarda kiyim dizayni mahsulotning estetik jozibadorligini ta'minlovchi omil sifatida talqin qilinsa, kiyim konstruksiyasi uning qulayligi, tanaga mosligi va foydalanish davomiyligini belgilovchi asosiy texnologik jarayon sifatida qaraladi. Dizayn va konstruksiya o'rtasidagi uyg'unlik ta'minlanmaganda, hatto sifatli matodan tayyorlangan kiyim ham iste'molchi talablariga to'liq javob bera olmaydi. Shu bois tikuvchilikda ushbu ikki jarayonni bir-biri bilan uzviy bog'liq holda rivojlantirish zarurati yuzaga keladi. Zamonaviy tadqiqotlarda iste'molchi ehtiyojlari doimiy ravishda o'zgarib borayotgan dinamik jarayon sifatida baholanadi. Ijtimoiy turmush tarzi, moda tendensiyalari, iqlim sharoiti va ekologik omillar kiyim dizayni va konstruksiyasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Ayniqsa, ergonomik qulaylik, harakat erkinligi va

ekologik toza materiallardan foydalanish bugungi kunda iste'molchilar tomonidan eng muhim mezonlar sifatida e'tirof etilmoqda.

Mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy izlanishlari shuni ko'rsatadiki, kiyim dizayni va konstruksiyasini iste'molchi ehtiyojlariga moslashtirish mahsulot sifatini oshirish bilan birga, tikuvchilik korxonalarining bozor raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Shu nuqtai nazardan, mazkur maqolada tikuvchilikda kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuvi masalasi ilmiy asosda tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Tikuvchilikda kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuvi masalasi zamonaviy ilmiy adabiyotlarda keng yoritilgan. Tadqiqotlarda kiyim mahsulotining sifati va raqobatbardoshligi ko'p jihatdan dizayn va konstruktiv yechimlarning iste'molchi talablariga mos kelishi bilan belgilanadi [1]. Shu sababli kiyim dizayni va konstruksiyasini iste'molchiga yo'naltirilgan holda ishlab chiqish tikuvchilik sanoatining muhim ilmiy-amaliy vazifalaridan biri hisoblanadi. Xorijiy olimlar tomonidan olib borilgan izlanishlarda kiyim dizayni estetik did bilan bir qatorda qulaylik va funksionallikni ham ta'minlashi lozimligi ta'kidlanadi. Jumladan, Glock va Kunz kiyim mahsulotlarining bozor muvaffaqiyati dizayn va konstruksiya uyg'unligiga bevosita bog'liq ekanini ilmiy asoslab berganlar [2]. Ularning fikricha, iste'molchi ehtiyojlari hisobga olinmagan dizayn mahsulot talabining pasayishiga olib keladi.

Kiyim konstruksiyasi masalalariga bag'ishlangan tadqiqotlarda Aldrich antropometrik o'lchamlar va inson tanasi harakatlarini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi [3]. Muallifning qarashlariga ko'ra, ergonomik jihatdan to'g'ri ishlab chiqilgan konstruksiya kiyimning qulayligini oshirib, iste'molchi qoniqishini ta'minlaydi.

Bu esa mahsulotning uzoq muddatli foydalanilishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Mahalliy olimlarning ilmiy ishlarida tikuvchilik mahsulotlari dizayni va konstruksiyasining milliy xususiyatlarga mosligi alohida e'tirof etilgan. Xususan, To'xtasinov kiyim dizaynida iqlim sharoiti va iste'molchilarning kundalik faoliyatini hisobga olish muhimligini ko'rsatib bergan [4]. Abdullayev esa kiyim konstruksiyasida estetik va funksional talablarning uyg'unligi mahsulot sifatini belgilovchi asosiy omil ekanini ta'kidlaydi [5].

Shuningdek, zamonaviy ilmiy manbalarda iste'molchi ehtiyojlarining doimiy o'zgarib borishi tikuvchilik sanoatida moslashuvchan dizayn va konstruktiv yondashuvlarni joriy etishni talab etishi qayd etiladi [6]. Ekologik toza materiallar, ergonomik konstruksiyalar va individual dizayn yechimlari bugungi kunda iste'molchilar tomonidan muhim mezon sifatida baholanmoqda.

NATIJARAR

Tadqiqot natijalari tikuvchilikda kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuvi mahsulot sifati va bozor talabiga mosligini belgilovchi muhim omil ekanini ko'rsatdi. Ilmiy adabiyotlar tahlili asosida aniqlanishicha, zamonaviy iste'molchilar kiyim tanlash jarayonida birinchi navbatda qulaylik, ergonomika va funksionallikka e'tibor qaratadilar. Ushbu talablar kiyim konstruksiyasida antropometrik o'lchamlarning to'g'ri hisobga olinishi zarurligini ko'rsatadi.

1-jadval.

Kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuv omillari

Omillar	Dizayn jihati	Konstruksiya jihati	Iste'molchiga ta'siri
---------	---------------	---------------------	-----------------------

Qulaylik	Soddalashtirilgan shakl	Antropometrik moslik	Harakat erkinligi oshadi
Estetik talab	Rang va uslub uyg'unligi	Siluet mosligi	Qoniqish va ishonch kuchayadi
Funksionallik	Minimal bezak	Moslashuvchan choklar	Kundalik foydalanish qulay
Ergonomika	Zamonaviy dizayn	Tana harakatiga mos konstruksiya	Charchoq kamayadi
Ekologik talab	Tabiiy ranglar	Tabiiy matoga mos konstruksiya	Sog'liq va ekologik xavfsizlik

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, kiyim dizayni va konstruksiyasi o'zaro uyg'un holda ishlab chiqilganda iste'molchi ehtiyojlari to'liqroq qondiriladi. Ayniqsa, qulaylik va ergonomika omillari kiyim mahsulotlarining iste'molchi tomonidan ijobiy baholanishida muhim ahamiyatga ega.

Kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuv jarayoni 1-rasmda tasvirlangan. Dizayn bosqichida estetik va funksional talablar shakllantirilsa, konstruksiya bosqichida ushbu talablar antropometrik va ergonomik mezonlar asosida amalga oshiriladi. Ushbu jarayonning izchil tashkil etilishi kiyim mahsulotlarining sifatini va raqobatbardoshligini oshiradi.

1-rasm. Kiyim dizayni va konstruksiyasining iste'molchi ehtiyojlariga moslashuv jarayoni

Natijalarga ko'ra, kiyim konstruksiyasida inson tanasining harakat dinamikasiga moslashuv ta'minlanganda, kiyimdan foydalanish davomiyligi va iste'molchi qoniqishi ortadi. Ayniqsa, kundalik va ish kiyimlarida konstruktiv yechimlarning harakat erkinligini ta'minlashi iste'molchilar tomonidan yuqori baholanadi. Bu holat ergonomik yondashuvning tikuvchilik mahsulotlari sifatini oshirishdagi ahamiyatini tasdiqlaydi.

Shuningdek, tadqiqot natijalari kiyim dizaynining estetik jihati iste'molchi ehtiyojlarini qondirishda muhim o'rin tutishini ko'rsatdi. Zamonaviy dizayn yechimlari soddalik, funksional bezaklar va individual uslubni aks ettirishi lozimligi aniqlangan. Dizayn va konstruksiya o'rtasidagi uyg'unlik kiyimning tashqi ko'rinishini yaxshilab, mahsulotning bozordagi raqobatbardoshligini oshiradi.

Bundan tashqari, natijalar iste'molchilarning ekologik toza va tabiiy materiallardan tayyorlangan kiyimlarga bo'lgan qiziqishi ortib borayotganini ko'rsatdi. Ushbu holat tikuvchilikda dizayn va konstruktiv yechimlarni ishlab chiqishda nafaqat texnologik, balki ekologik talablarni ham hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Umuman olganda, iste'molchi ehtiyojlariga moslashtirilgan dizayn va konstruksiya kiyim mahsulotlarining sifat ko'rsatkichlarini sezilarli darajada yaxshilaydi.

MUHOKAMA

Olingan natijalar tikuvchilik sanoatida iste'molchiga yo'naltirilgan yondashuvning ustuvor ahamiyatga ega ekanini tasdiqlaydi. Kiyim dizayni va konstruksiyasini ishlab chiqishda iste'molchilarning real ehtiyojlarini hisobga olish mahsulot sifati va bozor muvaffaqiyatini ta'minlashning muhim sharti hisoblanadi. Bu holat mavjud ilmiy tadqiqotlar bilan ham mos keladi va dizayn hamda konstruksiyani bir-biridan ajratib bo'lmas jarayon sifatida qarash zarurligini ko'rsatadi.

Muhokama natijalariga ko'ra, faqat estetik jihatdan jozibador dizayn yetarli emas, balki u qulay va funksional konstruktiv yechimlar bilan uyg'unlashgan bo'lishi lozim. Aks holda, kiyim iste'molchi talablariga to'liq javob bera olmaydi. Shu sababli tikuvchilik korxonalarida dizayner va konstruktorlar o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Shuningdek, iste'molchi ehtiyojlarining doimiy o'zgarib borishi tikuvchilik sanoatidan moslashuvchan va innovatsion yondashuvlarni talab etadi. Ergonomik konstruksiyalar, ekologik toza materiallar va individual dizayn yechimlarini joriy etish mahsulotlarning raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Bu esa tikuvchilik sanoatining barqaror rivojlanishini ta'minlashda muhim omil hisoblanadi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot tikuvchilikda kiyim dizayni va konstruksiyasini iste'molchi ehtiyojlariga moslashtirish masalasining nazariy va amaliy ahamiyatini yoritib berdi. O'rganilgan ilmiy manbalar va tahlil natijalari shuni ko'rsatdiki, kiyim mahsulotlarining raqobatbardoshligi ko'p jihatdan ularning qulayligi, ergonomik mosligi, funksionalligi hamda estetik jihatlarining uyg'unligiga bog'liq. Dizayn va konstruksiya o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ta'minlanmaganda, mahsulot iste'molchi talablariga to'liq javob bera olmaydi.

Shuningdek, iste'molchi ehtiyojlarining doimiy o'zgarib borishi tikuvchilik sanoatida moslashuvchan va innovatsion yondashuvlarni joriy etishni taqozo etadi. Ergonomik konstruksiyalar, ekologik toza materiallar va iste'molchiga yo'naltirilgan dizayn yechimlari mahsulot sifati oshirish bilan birga, tikuvchilik korxonalarining bozor muvaffaqiyatini ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Xulosa qilib aytganda, kiyim dizayni va konstruksiyasini iste'molchi ehtiyojlariga moslashtirish tikuvchilik sanoatining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Hines T., Bruce M. Fashion Marketing. — London: Routledge, 2016.
2. Glock R. E., Kunz G. I. Apparel Manufacturing: Sewn Product Analysis. — New York: Pearson, 2018.

3. Aldrich W. Metric Pattern Cutting for Women's Wear. — Oxford: Blackwell Science, 2015.
4. To'xtasinov A. Tikuvchilik texnologiyasi asoslari. — Toshkent: Iqtisodiyot, 2020.
5. Abdullayev Sh. Kiyim konstruksiyasi va dizayni. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
6. Tursunov, H. Imkoniyati cheklangan o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: O'zbekiston va yevropa tajribasi. Talim fan va innovatsiya jurnali, 6.
7. Tursunov, H. (2025). Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilar axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari. Bulletin of Contemporary Researches: Multidisciplinary, 1(1), 16-19.
8. Tursunov, H. (2025). Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli. MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 3(7).
9. Tursunov, H. (2024). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: farg'ona misolida. In Conference on Digital Innovation:" Modern Problems and Solutions (pp. 206-209).
10. Hamidullo o'g'li, T. H. (2025, May). KAR VA ZAIF ESHITUVCHI YUQORI SINFI O'QUVCHILARINING AXBOROT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA TAMOYILLARI. In International Conference on Modern Science and Scientific Studies (pp. 323-329).
11. Hamidullo o'g'li, T. H. (2025, January). KAR VA ZAIF ESHITUVCHI YUQORI SINFI O'QUVCHILARINING AXBOROT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TASHKILIY-METODIK MUAMMOLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 54-62).
12. Rajabova, D. (2025). SPECIFIC FEATURES AND FACTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INNOVATIVE ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. Journal of Applied Science and Social Science, 1(2), 474-479.
13. Rajabova, D. (2025). SYSTEMIC PROBLEMS OF THE CURRENT STATE OF THE INNOVATION ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. International Journal of Artificial Intelligence, 1(3), 638-643.
14. Rajabova, D. (2025). WAYS TO IMPROVE INNOVATION ACTIVITIES IN INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN. International Journal of Artificial Intelligence, 1(1), 604-610.
15. Rajabova, D., & Usmonova, D. (2024). BIG DATA VA IQTISODIY TADQIQOTLARDA TAHLILIIY IMKONIYATLAR. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(15), 16-23.
16. Cooklin G. Introduction to Clothing Manufacture. — Oxford: Blackwell Publishing, 2017.